

ÅRSBERÄTTELSE FÖR ÅR 2019 ÖVER VERKSAMHETEN INOM ESTLANDSSVENSKARNAS KULTURFÖRENING – SVENSKA ODLINGENS VÄNNER (SOV)

Styrelsen för Estlandssvenskarnas kulturförening – Svenska Odlingens Vänner avger härmed årsberättelse för verksamheten år 2019.

Styrelse, revisorer och valberedning

På årsmötet den 16 mars 2019 valdes följande funktionärer i föreningen:

Styrelse		Vald till
Ordförande	Lars Rönnberg	2020
Vice ordförande	John-Evert Hamberg	2020
Sekreterare	Mattias Reinholdson	2021
Kassör	Anna-Greta Ter-Borch	2020
Ledamot	Eva Lorentz	2020
Ledamot	Margareta Hammerman	2021
Ledamot	Lena Weesar	2021
Suppleant	Leif Strömfelt	2020
Suppleant	Nils Sjölund	2020
Revisor	Sonja Gräns	2020
Revisor	Gunilla Törnblom	2020
Revisorsuppleant	Göte Brunberg	2020
Valberedningen	Susanne Strömfelt (sammankallande)	2020
Ledamot	Kristian Gambo	2020
Ledamot	Majlis Lindroos	2020

Medlemmar och hedersmedlemmar

Per den 31 december 2019 hade föreningen 648 medlemmar, varav 30 familjemedlemmar 30 och 2 ungdomsmedlemmar. De som ej betalt medlemsavgift för 2019 var 52. Ett problem med statistiken är om man ett år är medlem men nästa år är prenumerant och då är man ej medlem men enligt stadgarna är man medlem i nästföljande två år.

Bibliotek, arkiv, forskningsinstitut, ambassader, Kungahuset och övriga samarbetspartners i Sverige och utlandet var ca 20.

Under året fick föreningen 32 nya medlemmar. 39 prenumererar på Kustbon i Estland.

Föreningens hedersmedlemmar under 2019:

Göte Brunberg (2018)

Bo Nyman (2018)

Margit Rosen-Norlin (2019)

Sven Svärd (2001)

Hedersmedlem i SONG (1998) som nu är hedersmedlemmar i SOV:

Einar Hamberg

Hedersmedlemmen Sven Söderblom (2017) avled den 26 september 2019.

Tyvärr ser vi ett minskande medlemsantal och vi är mycket tacksamma för de nya som tillkommit till vår förening – men vi önskar fler. Uppmana dina vänner, släktingar och alla som sympatiserar med vår verksamhet att ansluta sig som medlem i SOV.

Årsmötet

Årsmötet hölls lördagen den 16 mars 2019 i Festvåningen i Estniska huset på Wallingatan i Stockholm. Utöver de sedvanliga årsmötesförhandlingarna visade Kristina Rosen och Peter Östlund sin film om optikern och astronomen Bernhard Schmidt.

Styrelsen

Styrelsen har hållit 11 protokollförda sammanträden, varav ett skedde per capsulam.

Forskning, kunskapsspridning och större arrangemang

Vart femte år stiger intresset för estlandssvenskarnas och esternas flykt över havet. Det samma hände 2019. Det som skiljer sig från tidigare år att åtskilliga ester tagit kontakt med arkivgruppen för att börja leta efter fakta i vårt arkiv och vårt bibliotek. Motsvarande faktasamlingar finns ingen annanstans i Sverige vad vi vet. Ofta går forskarna vidare till andra arkiv och SOV har senare kunnat samarrangera föredrag.

När det gäller kunskapsinsamlingen är just det faktum att många ester kunde följa med på de fartyg, som svenska staten hade lejt för att rädda över estlandssvenskar, varit en gemensam ingång. Typfrågan är "Min pappa kom från Estland med en båt som hette Juhan. Vet ni något om detta?"

Seminarierna som Institutet för Rysslands- och Eurasienforskning (IRES) håller i Uppsala har fortsatt. Det är en vetenskaplig serie som ges av Uppsala universitet, men SOV:s arkivgrupp har tipsat om föreläsare och vi sprider kunskaper om de enskilda föredragen till våra medlemmar, så estlandssvenskar som bor i centrala Uppland och norra skärgården har fått kortare resor. Ansvariga på IRES är Ingvar Svan och Helle Kiim. SOV-styrelsen har lånat ut Ormsöstatyn "Maria i barnsäng" till Maria-utställningen i Nikolaikyrkan i Tallinn (25 oktober 2019-26 april 2020). Förhoppningen är att få en datering av statyn. Även två Mariastatyer från Runö visades upp på lån från Historiska museet i Riga.

Sjöhistoriska museet i Stockholm har ett treårsprojekt om flyktingar och flyktbåtar. SOV är med på ett hörn genom att förmedla kontakter och fakta.

Sofia Joons, tidigare ordförande i den estlandssvenska kulturförvaltningen, har inlett doktorandstudier i Åbo där ämnet är den estlandssvenska sångskatten. Ett par studenter vid Lärarhögskolan har skrivit uppsatser om estlandssvenska ämnen och antalet titlar i SOV:s bibliotek har stigit från 5xx till 51x. Bok 51x handlar om Ormsö-missionären Lars Johan Österblom och heter "Kallad och avsatt". Författaren Leif Carlsson är huvudtalare vid SOV:s årsmöte 2020.

Under 2019 genomfördes följande arrangemang med estlandssvenskt tema:

2 februari – Vid firandet av SOV:s 110-årsdag höll förre svenske ambassadören i Tallinn, Anders Ljunggren, ett anförande om Estland i nutid och framtid.

28 februari – Kristian Pella släppte sin självbiografiska bok ”Där för evigt”.

9 mars – Runövantar hängdes upp på utställningen ”Vantar med historia” i Junosuando en mil norr om Lovikka.

13 mars – Arkeologiprofessor Anders Kaliff berättade om de estlandssvenska bosättningarnas ålder och ursprung. (IRES)

16 mars – Vid SOV:s årsmöte visade Kristina Rosen och Peter Östlund sin film om optikern och astronomen Bernhard Schmidt.

24 april – Arkeologen och författaren Jonathan Lindström talade om kontakter över Östersjön åren 550 till 1565. (IRES)

12 juni – Maryam Adjam berättade om sin avhandling med intervjuer med estniska flyktingar. (IRES)

23 augusti – Balter av alla sorter träffades vid Norrmalmstorg för att minnas att det gått 30 år sedan baltiska kedjan sträckte sig från Tallinn till Vilnius. Efter firades tillfället med snittar och tal i Estniska huset.

16-9 oktober – ”Ur arkivet” hette den utställning som visades i Estniska huset i Stockholm. Utställningen bestod av fotografier och textilier och huvudansvarig var Lena Weesar.

21 september – Samling vid Breviks brygga på Lidingö för att minnas fartygen som anlände här sommaren och hösten 1944.

22 september – Vid hembygdsgdagen talade Expressenjournalisten Marcus Wallén om den tyske officeren Ludwig Lienhard.

16 oktober – Ivar Boman höll föredrag i Oscars församlingshem om sitt liv alltifrån Svenska skolan i Tallinn till åren inom internationell sjöfart.

16 oktober – Margareta Hammerman berättade om estlandssvenskarnas flykt under andra världskriget. (IRES)

Under september och oktober visade bildkonstnären Lars Jonsson foton i Årsta kyrka i södra Stockholm.

26 oktober – Vid kyrkodagen i Immanuelskyrkan berättade Jonathan Lindström om förbindelserna mellan Estland och Sverige från stenåldern men han slutade före året 1206. Deltagarna hörde också Ann-Kathrin Kopf om sin farfar silversmeden Joseph Kopf och Anders Gezelius Hägglund om traditionen med prästkors.

14 november – Thomas Niit berättade om fartyget Triina och Martin Jungermann om facebook-gruppen ”Baltiska flyktingbåtar 1944-1945”.

20 november – Gun Pella berättade om Rågöbornas brölloptraditioner för den estniska etnografiska föreningen Triinu.

27 november - Maria Arnshav berättade om flyktbåtar och de historier som finns kvar där de landade. (IRES)

I lokalen på Wallingatan 34, 5 trappor arrangerades under 2019 följande arrangemang:

29 mars – Filmvisning med Runötema. En tecknad film och första delen av filmen ”Näckmansgrundet” baserad på en historisk roman av Hermann Sergo.

13 april – Påskpub med frågesport om fåglar.

5 maj – Visning av filmen ”Fäktaren”.

Mikael Sjövalles pjäs ”Sveket i Aiboland” hade premiär under en finlandssvensk teaterfestival 10-12 maj. SOV försökte tillsammans med Estniska huset få en föreställning till Stockholm men det gick inte att anordna av ekonomiska skäl.

Söndag 1 december 2019 inföll första advent som SOV traditionsenligt firade med kaffe. Det var andra gången det skedde på Estniska husets femte våning. Lars tog emot i porten. Där fick han sortera besökarna, det var nämligen träff för finlandssvenskar på en trappa så det var lätt att hamna fel. Förutom kaffe bjöds man på glögg av olika styrkor med tillbehör, lussekatter, pepparkakor, mandariner och julgodis samt naturligtvis trevlig samvaro.

Man kanske kan skylla på väglaget, den första snön hade fallit på natten och det var väldigt halt ute. Det var ovanligt lite folk som kom, kanske 25 personer. Vi saknade våra vanliga besökare men fick istället träffa några som aldrig varit med förut. SOV fick faktiskt en ny medlem!

Utställning ”Ur Arkivet” den 16 september – 9 oktober, Estniska husets galleri

Dräkter, föremål och fotografier ur SOVs Arkiv från de olika fd svenskbygderna i Estland visades i Estniska husets utställningslokal i samband med höstmötet. Tack vare den uppskattning utställningen fick, både bland estlandssvenskar och andra besökare, förlängdes den med nära 2 veckor. Mellan 200 - 300 personer besökte utställningen och flera visningar gjordes av Lena Weesar och Margareta Hammerman, som berättade om Ormsödräkten och föremålen från Ormsö, Gun Pella berättade om Rågöarna och Rågödräkten, Anna-Greta Ter Bosch om Runö och Runödräkten och Inger Blomberg Söderlund om Rickuldräkten. Lena Weesar och Margareta Hammerman, som också ordnat vernissagen, hade curerat och hängt utställningen med hjälp av Tage Hammerman och Marje Reinans, Estniska Kultursamfundet.

Kontoret

Kontoret har bemannats av Arkivgruppen och haft fortsatt fast öppettid på onsdagar mellan klockan 10.00 och 14.00. Telefonpassningen har cirkulerat då vi numera har en mobiltelefon och kan ha telefonpassning även på andra tider. Under året har SOV haft ????? personer, inräknat de som deltagit i seminarier, pubkvällar och andra möten. E-post till info@estlandssvenskarna.org besvaras kontinuerligt av två ansvariga hemifrån.

Arkivgruppen

Arkivgruppens ledamöter under 2019 har varit Margareta Hammerman, tillika Arkivgruppens representant i SOV:s styrelse och sammankallande, Lennart Marks från Odensholm, Tage Hammerman, Bo Nyman, Lena Weesar och Monica Ahlström från Ormsö, Leif och Susanne Strömfelt, Anna Greta Ter-Borch från Runö, Inger Söderlund från Rickul samt Gun Pella från Rågöarna och Korkis.

Arkivgruppen ansvarar för öppethållandet på onsdagar med service till medlemmar och andra besökande. Ett stort antal av besökarna har varit släktforskare som sökt kunskap om sina rötter i Estlands svenskbygd, flera har också velat få hjälp med att sitt dna resultat. Andra besökare har varit samarbetspartners, forskare och allmänt intresserade av estlandssvenskarna. Dessa har fått information om SOV:s verksamhet och om de olika hembygdsföreningarna. Arkivgruppen har också skött om SOVs bokförsäljning, kartor och vykort etc.

En annan av Arkivgruppens uppgifter är att vårda arkivets föremål, textilier, fotosamlingar, dokument och tidningsklipp. Dokumentarkivet har märkts upp och listor med dess innehåll. Textilarkivet och föremålsarkivet är fotograferade och förtecknade och ligger ute på Topoteket. Kvar i shuregardförrådet finns textilierna och föremålen tillsammans med tavlor och planscher, likaså fotoarkivets glasplåtar.

Klipparkivet

SOV har ett stort och omfattande klipparkiv som täcker åren från 1936 till dagens datum. Tidningsklippen har samlats in av tidigare bygderådet och arkivgrupper och samlats i klippböcker. Återstår att sortera klipp från 1990-talet och framåt.

Till Riksarkivet

Under året har dokument och samlingarna gått igenom och de som inte kommer att behövas på Wallingatan men som ska sparas för framtida forskning har sorterats och förtecknats för att arkiveras på Riksarkivet i avdelningen SOV- Estlandssvenskt material.

Digitalt arkiv-Topoteket

I samarbete med Riksarkivets Gotlandsavdelning blev SOV medlem i EU-projektet Topoteket där vi har lagt upp foton på textilierna och föremålen samt foton, filmer och dokument som tillsammans blir 600 stycken. Återstår arbetet med att lägga upp både registrerade och oregistrerade dokument, foton etc på Topoteket fortsätter.

Det tidigare SOVs fotoarkiv ligger fortsatt kvar på internet och kan nås via Rickul/Nuckös hemsida

Referensbiblioteket

SOV har ett referensbibliotek med över 550 titlar av det som har skrivits om estlandssvenskarna och med anknytning till estlandssvenskarna och svenskbygden i Estland. Dessa kan även lånas ut. Samtliga nummer av tidningen Kustbon finns också tillgängliga inbundna eller på dvd eller usb-minne.

Kustbon

Om man räknar ihop Kustbons utgivning i Reval och Stockholm fullbordade tidningen sitt 99:e utgivningsåret i och med att decembernumret nådde sina läsare.

Tidningen hann komma ut med 23 årgångar i Estland 1918-1940 innan den förbjöds av den sovjetiska ockupationsmakten. När största delen av läsekretsen nått Sverige började utgivningen i Stockholm 1944. Under 2019 kom tidningen ut i fyra nummer. Februariumret hade 36 sidor när det nådde läsarna inför Alla hjärtans dag. Övriga nummer hade 48 sidor.

Redaktör sedan december 2008 är Mattias Reinholdson och han har ett par fasta medarbetare i form av skribenterna Peter Nylander i Stockholm och Ove Knekt i Helsingfors samt Nils Lagman som bearbetar fotona. Många fler hjälper till med att skicka in texter, fotografier och tips till redaktionen. Layouten görs av Mats Bäcklund som också trycker tidningen på sitt tryckeri Bäcklund Grafiska i Eskilstuna.

Ett större antal personer hjälper sedan till att etikettera tidningen i SOV:s lokaler innan den körs iväg till Postnord. Någon i SOV:s styrelse, som ska till Tallinn, tar med sig de knappt 40 exemplar till medlemmar och prenumeranter i Estland.

Ett par ämnen som återkommit flera gånger i Kustbon är Aibotapeterna, som håller på att tillverkas i Hapsal och Stockholm och minnet av den stora flykten 1944.

Juninumrets förstasida pryddes av ett foto från svenska skolan i Reval från 1918 eller 1919. Efter en intervju med två sista eleverna i denna skola följde bilder och beskrivningar av alla skolor i Estland, där det undervisats för svenska skolbarn och Kustbon kunde avslöja hur barnen lärde sig att läsa innan det fanns folkskolor och professionella lärare.

Kustbons hundra utgivningsår har startat!

SOV i sociala medier

Hemsidan

Föreningens hemsida www.estlandssvenskarna.org innehåller bakgrundsinformation om föreningen och estlandssvenskarna, aktuellt kalendarium, aktuella notiser om föreningens aktiviteter samt kontaktuppgifter för SOV och SOV:s styrelse och övriga estlandssvenska organisationer. Via hemsidan är det enkelt att klicka sig fram till föreningens sida där man kan beställa föreningens böcker, bli medlem etc.

SOVs nyhetsbrev

19 nyhetsbrev har skickats ut 2019. Antalet prenumeranter var vid årsskiftet 650 i Sverige, Estland, Finland, Kanada och USA. Med Nyhetsbrevet kan SOV snabbt nå ut till intresserade med nyheter och olika evenemang som rör SOV och Estlandssvenskarna i Sverige i första hand. Prenumerera på nyhetsbrevet kan man göra på hemsidan och vid bokbeställningar.

SOV på Facebook

SOV också en Facebook sida som heter "Estlandssvenskarna SOV". Detta är ytterligare ett sätt för SOV att dels nå medlemmar med information samt att sprida kunskap om estlandssvenskarna och kulturföreningen Svenska Odlingens Vänner.

Estlandssvenska DNA-anor på Facebook

En under året har tillkommit en ny facebookside för intresserade av estlandssvensk släktforskning med dna.

Estlandssvenskarnas dna-projekt

Tillsammans med experten Peter Sjölund organiserar SOV ett projekt hos företaget Family Tree DNA för de estlandssvenskar som testat sitt dna. Antalet är 2019 xx st.

Samarbete med hembygdsföreningarna och övriga föreningar

I samband med bytet av föreningslokal har banden med de andra estlandssvenska föreningarna stärkts. Hembygdssföreningarna för Nargö, Ormsö, Rickul/Nuckö, Runö och Rågöarna samt Västra Kustens Skogsägare bidrar ekonomiskt till SOV:s lokal på Wallingatan och kan därmed använda lokalen för egna möten.

I Estland förvaltas det estlandssvenska arvet framför allt på två platser: Aibolands museum i Hapsal och S:t Mikaelsskyrkan i Reval/Tallinn.

I den estlandssvenska kulturförvaltningen, som valdes i november 2016, är sju av de 21 ledamöterna bosatta i Sverige. Kulturförvaltningens stora årliga arrangemang är Svenska dagen, som den här gången hölls i på Nargö i samband med återinvigningen av S:ta Maria kapell. Maria Gilbert och Silvi Mickelin utsågs till årets estlandssvenska kulturbärare.

Estlandssvenska kulturfonden

Estlandssvenska kulturfonden bildades genom en gåva av sedermera hedersmedlemmen Sven Söderblom år 2017. Sven Söderblom avled den 26 september 2019. Genom testamente erhöll fonden ytterligare en gåva under 2019. Fonden har under 2019 förändrat enligt följande:

Ingående balans 2019-01-01	84 077,00
Resultatdisposition för 2018	12 575,50
Gåva genom testamente	<u>100 000,00</u>
Utgående balans 2019-12-31	196 652,50

Avslutning

Styrelsen vill framföra ett varmt tack till alla som på olika sätt bidragit till SOV:s verksamheter under året. Särskilt vill vi tacka er som träget hjälpt till på expeditionen, i arkivet, med utställningar, med vår tidning och vid våra olika aktiviteter.

Utan ett hängivet och oegennyttigt arbete kan en förening som SOV inte överleva. Slutligen ett stort tack till alla er som har deltagit i våra program och aktiviteter. Utan ett aktivt engagemang från medlemmarnas sida är det svårt för en förening som SOV att leva vidare och i olika sammanhang både företräda estlandssvenskarna och söka bevara estlandssvenskarnas folkliga kultur.

Stockholm den 11 mars 2020

Lars Rönnberg

Ordförande

John-Evert Hamberg

Vice ordförande

Mattias Reinholdson

Sekreterare

Anna-Greta Ter-Borsch

Kassör

Margareta Hammerman

Sammankallande Arkivgruppen

Eva Lorentz

Lena Weesar